

нало време. Особено е било разпространено поржчването на родови пѣсни, следъ като се даде материалъ отъ господаря. И този разказвачъ, който е могълъ да представи най-блѣскаво миналото, дѣлата на предцитѣ, той е бивалъ предпочитанъ отъ всички. А най-цененъ е билъ този, който е можелъ да измисли подвизи и когато ги е нѣмало въ действителностъ. И да ги измисли тѣй, щото и най-голѣмитѣ лъжи и хваления да изглеждатъ като живи истини, да не се познае никжде, че това не е било никога. Така работодателятъ-царь е можелъ повече да блещи съ своето произхождение и да претендира за по-голѣма властъ и богатство. Въ тази смисълъ може да се разбира известната антична похвала за Омира и въобще за всѣки поетъ: „той знае отъ лъжата да направи истина“. Тѣзи надничари, наричани рапсоди, трѣбваше като всѣки другъ занаятъ да изучаватъ изкуството да разказватъ т. е. да съчиняватъ и сжщевременно добре да изпълняватъ своитѣ съчинения, за да си изкарватъ прехраната²². Тѣ никога не сж могли и да си въобразятъ, че и тѣхнитѣ лични желаня, мисли, страдания или дѣла могатъ да интересуватъ нѣкого — тѣ сами не сж се интересували за своето. Даже и Омиръ, една такава поетическа мощъ, макаръ и надаренъ съ отличенъ лирически талантъ, навсѣкжде удушавя личнитѣ си чувства, а само тамъ, гдето вече съвсемъ не могатъ да се потиснатъ, той ги изказва скришомъ, плахо, като да върши нѣкое престѣпление²³. Това отклонение, макаръ и противъ законитѣ на естетиката, е тѣй Омировско, тѣй хубаво и тѣй влита читателя въ самата интимностъ на Троя, щото тукъ Омиръ, ако и да показва, че не „semper ad eventum festinat“, пакъ не „дреме“. За туй никой нѣма право за такива мѣста да приспособи Хорациевитѣ думи „Quandoque dormitat bonus Homerus“ (Ars Poetica), а где ли пкъ да се усъмни въ автентичността на тѣзи стихове въ Илиядата, както сж се опитвали нѣкои.

Но все пакъ, въпрѣки тия малки отклонения, като прочетемъ Илиядата, макаръ и зашеметени отъ хубоститѣ ѝ, можемъ ли да бждемъ толкова ненаблюдателни, за да не се попитаме, какъ е възможно, щото въ една грамадна поема отъ шестнайсетъ хиляди дълги стиха, да бжде тѣй пренебрегната личността изъ народа, да не се говори нищо за това, което тя иска, въобще да се отрече даже нейното индивидуално сжществуване? Въ